

UDK: 502/504:711.4
DOI: 10.5937/LSPUPNXI26363J
Pregledni naučni rad

ZELENA URBANA TRANZICIJA I REPRODUKCIJA NEJEDNAKOSTI KROZ PRIZMU EKOLOŠKE PRAVDE

Nikola Jocić¹

Apstrakt: Koncepti poput „zelenog grada“ i „zelene urbane tranzicije“, poslednjih decenija dobijaju stalnu pažnju, a važno je posmatrati ih i kroz prizmu ekološke pravde i regionalnih dispariteta. Polazeći od činjenice da gradovi generišu najveći deo globalnog BDP-a, ali i emisije gasova staklene bašte, kao i otpada, pokazuje se da zelena tranzicija nije samo tehnički izazov, već i distributivni, proceduralni, kao i izazov koji se tiče društvenog prepoznavanja problematike. Ovaj rad sintetizuje tri ključna domena politika, kao što su urbano ozelenjavanje i rešenja zasnovana na prirodi, održiva mobilnost i energetska efikasnost zgrada, ali i identifikuje mehanizme reprodukcije nejednakosti, kao što su prostorna koncentracija investicija, „zelena džentrifikacija“, infrastrukturni preduslovi i razlike u institucionalnim kapacitetima.

Ključne reči: zelena urbana tranzicija; ekološka pravda; pravedna tranzicija; regionalne nejednakosti; zelena džentrifikacija.

GREEN URBAN TRANSITIONS AND THE REPRODUCTION OF INEQUALITY: AN ENVIRONMENTAL JUSTICE PERSPECTIVE

Abstract: Concepts such as the “green city” and the “green urban transition” have attracted sustained attention in recent decades, and it is important to examine them through the lens of environmental justice and regional disparities. Starting from the fact that cities generate the largest share of global GDP, but also a major share of greenhouse-gas emissions and waste, it becomes clear that the green transition is not only a technical challenge, but also a distributive and procedural one, as well as a challenge related to social recognition of these issues. This paper synthesizes three key policy domains, such as urban greening and nature-based solutions, sustainable mobility, and building energy efficiency, and identifies mechanisms through which inequalities are reproduced, including the spatial concentration of investment, “green gentrification,” infrastructural preconditions, and differences in institutional capacities.

Key words: urban green transition; environmental justice; just transition; regional inequalities; green gentrification.

¹ Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, Beograd, nikola.jocic@gef.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0001-6614-2480

UVOD

Koncepti poput „zelenog grada“ i „zelene urbane tranzicije“, poslednjih decenija zavređuju pažnju u stručnoj javnosti i političkim krugovima. Često su pecepirani kao okviri za održivu transformaciju urbanih područja u ekološki stabilna, društveno pravična i zdravlja mesta za život. Ovakvi okviri povezuju višestruke domene urbanog razvoja – problematiku vezanu za urbanu geografiju i sociologiju poput rezidencijalne segregacije, zatim prostorno planiranje, transport, urbano zelenilo, obnovljivu energiju, socioekonomski rast kroz održiva i rešenja, građevinarstvo, vodosnabdevanje – ističući interdisciplinarnu i multidisciplinarnu prirodu zelene tranzicije u urbanom prostoru (Sudarsan & Chithra, 2024).

Zelena tranzicija je ključna u budućem razvoju mnogih urbanih područja. Gradovi generišu oko 80% globalnog BDP-a, ali i oko 70% globalnih emisija CO₂ i oko 50% globalnog otpada, što politike koje u fokusu imaju održivost postavlja u fokus klimatskih i razvojnih ciljeva (Muscillo et al., 2023). Zelena tranzicija pokazuje regionalne neravnomernosti i zavisnost od infrastrukture i politike, uključujući pitanja mobilnosti i energetskog domena, što tranziciju čini ne samo tehničkim izazovom, već i pitanjem ekološke pravde i pravedne teritorijalne raspodele koristi (Muscillo et al., 2023).

Rodríguez-Pose i Bartalucci (Rodríguez-Pose & Bartalucci, 2024) smatraju da će zelena tranzicija verovatno naglasiti i povećati regionalne razlike jer je ranjivost društava usled socioekonomskih potresa koje ona prouzrokuje vrlo neujednačena širom Evrope. Razvili su regionalni indeks ranjivosti koji zelena tranzicija prouzrokuje jasan obrazac jezgra i periferije. Naime, veliki metropolitanski regioni i glavni gradovi, poput Dablina, Berlina, Madrida, Pariza, imaju tendenciju da budu manje ranjivi i prilagodljiviji od okolnih područja, čak iako proizvode više negativnih efekata od drugih regiona. Razlog je postojanje snažnije i razvijenije strukture za suočavanje sa regulatornim i sektorskim promenama koje ovi gradovi poseduju. S druge strane, regioni koji nisu toliko razvijeni, posebno u centralnoj i istočnoj Evropi, kao i u delovima južne Evrope, pokazuju se kao podložniji negativnim efektima zelene tranzicije. Najvažniji razlog za to je značajna zavisnost od sektora koje klimatske politike najviše remete poput turizma, rudarstva, teške industrije. Ranjivost je sistematski povezana sa nivoima razvoja i postoji jaka korelacija između ranjivosti i regionalnog BDP-a po glavi stanovnika, a siromašniji regioni su ranjiviji i snosiće visoke troškove tranzicije. Posebno se regioni zavisni od uglja ističu kao ranjivi i u njima će politike „pravedne tranzicije“ i adaptivne mere biti od velike važnosti (Rodríguez-Pose & Bartalucci, 2024).

Regionalne razlike u pogledu toga koliko su urbani regioni spremni za modele zelene tranzicije preslikavaju se na različite modele urbanog razvoja, a ne samo na izbore pojedinačnih gradova. Najvažniji generatori regionalnih razlika su nivoi zagađenja, stambena struktura u gradu, kao i širi kontekstualni okviri. Imajući u vidu da se obrazac razvoja istočne Evrope strukturno razlikuje, transfer politika i uspešne prakse iz zapadne i severne Evrope u polju smanjenja zagađenja ili obnovljivih izvora energije su svakako relevantni, ali zahtevaju prilagođavanje lokalnom urbanom kontekstu i ograničenjima (Maricuț et al., 2025).

KONCEPTUALNI OKVIR

U radu Kato-Uerte i Geneletija (Kato-Huerta & Geneletti, 2023), distributivna ekološka pravda odnosi se na pravednu raspodelu „dobrih“ i „loših“ elemenata u ekološkom smislu u urbanom prostoru i društvenim grupama. Pitanje je da li se između različitih zajednica pravedno raspodeljuju ekološki negativni ekološki pozitivni efekti. Distributivna ekološka pravda se tradicionalno procenjivala pomoću indikatora koji naglašavaju blizinu i izloženost zajednica izvorima zagađenja i rizicima, ali se u gradovima mora uzeti u obzir i korist od zelenih površina (npr. ublažavanje poplava, kontrola zagađenja vazduha i potencijal za rekreativne aktivnosti). Na osnovu toga, distributivni ekološki prinos se može konceptualizovati kao odnos između elemenata koji treba da se procenjuju zajedno.

To su ekološki rizici, klasteri ugroženih zajednica, te obezbeđivanje i dostupnost zelenih površina. Nepravde suštinski nastaju kada su ugrožene grupe nesrazmerno opterećene rizicima i/ili sistematski dobijaju manje koristi.

Proceduralna ekološka pravda je dimenzija ekološke pravde koja se bavikonkretnim i konstruktivnim učešćem u procesu, tj. da li ljudi (posebno oni u zajednicama koje su posebno izložene zagađenju) mogu učestvovati u donošenju odluka o životnoj sredini na način kojim se suštinski oblikuju ishodi, umesto da samo učestvuju u formalnom, simboličnom procesu. Postizanje ovoga zahteva je više od davanja zajednicama zakonskog prava na komentarisanje procesa vezanih za životnu sredinu. Ovakav pristup zahteva pružanje suštinske mogućnosti da zajednice učestvuju kao ravnopravni partneri u razvoju, implementaciji i sprovođenju zakona i politika o životnoj sredini. Regulativa koja se odnosi na pitanja životne sredine često je veoma tehnička i koristi specijalizovan stručni jezik. Uobičajeni procesi učešća na taj način uglavnom isključuju značajnije uticaje marginalizovanih stanovnika. Tako se proceduralna pravda opisuje kao osnažen participativni proces, gde pogođene zajednice dobijaju konsultacije i tehničku stručnost potrebnu za transformisanje stvarnog iskustva u tehnički verodostojan doprinos koji drugi stejkholderi moraju shvatiti ozbiljno. Tako je učešće smisljeno samo ako zajednice imaju mogućnost da zaista utiču na regulatorne odluke u kontekstima koji su sve složeniji i tehnokratskiji (Skinner-Thompson, 2022).

Ekološka pravda se ne odnosi samo na to kako se štete i koristi raspodeljuju ili ko učestvuje u odlukama, već i na to da li su pojedinci i zajednice uopšte društveno i politički prepoznati. Prepoznatost se odnosi na prepoznavanje identiteta, načina života, vrednosti i odnosa zajednica prema prirodi. Kada se oni ignorišu, obezvređuju ili tretiraju kao inferiorni, onda je i oblik prepoznavanja neadekvatan i ukorenjen je u nejednakim odnosima moći. Pojedinci i zajednice bi trebalo da budu prepoznati kao legitimni subjekti čiji su pogledi na svet i iskustva važni, uključujući i kontekst ekoloških sukoba. Prepoznavanje nije sekundarno u odnosu na distribuciju i učešće. Nije izgledno da će se formirati pravedne procedure i pravični ishodi ako odsustvuju odnosi međusobnog prepoznavanja, a rešenja za ekološku nepravdu mogu izostati ako se problemi prepoznavanja ne reše (Coolsaet & Néron, 2020).

Pravedna tranzicija znači da se politike održivosti sprovode na načine koji su pravedni u pogledu ishoda, donošenja odluka i društvenog prepoznavanja. U tom smislu, distributivna pravda je neophodna kako ranjive grupe ne bi bile više opterećene ekološkim rizicima, a imale manje benefite. Proceduralna pravda je neophodna kako bi pogođene zajednice imale mogućnost da smisljeno utiču na odluke, a ne da imaju samo formalno učešće. Prepoznavanje u tom smislu je neophodno kako identiteti, vrednosti i načini života tretirali kao legitimni, a ne ignorisali ili obezvređivali. Tranzicija je pravedna samo ako se bavi pitanjem ko snosi troškove i koristi, kom ima moć, kao i ko je prepoznat u pitanjima upravljanja životnom sredinom.

TIPOLOGIJA POLITIKA I MEHANIZMI KONCENTRACIJE INVESTICIJA

Politike koje u fokusu imaju urbano zelenilo, održivu mobilnosti i efikasno korišćenje energije u zgradama neke su od najvažnijih politika vezanih za zelenu tranziciju u urbanim područjima.

Politike urbanog ozelenjavanja i rešenja zasnovana na prirodi se sve više tretiraju kao ključni elementi zelene tranzicije jer pružaju višestruke koristi u prilagođavanju klimatskim promenama i poboljšanju kvaliteta života. Posebno su važne u pogledu regulisanja toplotnih udara tokom leta, poplava, kvaliteta vazduha, biodiverziteta i javnog zdravlja (Kumar et al., 2025). Poljski gradovi su operacionalizovali rešenja zasnovana na prirodi kroz konkretne, skalabilne intervencije koje se ogledaju u organizaciji manjih parkova i bašta, formiranju zelenih krovova i zelenih zidova, kao i zelenih ulica, a „urbana akupunktura“

i mikrintervencije su postale značajan deo prakse ozelenjavanja. Lokalne samouprave su planirale 418 mera zasnovanih na prirodnim rešenjima, a sprovele 851 rešenje između 2017. i 2023. godine, što ukazuje da urbano ozelenjavanje nije samo retoričko već se široko koristi kao praktičan put za adaptaciju urbanih područja (Pancewicz & Kurianowicz, 2024). Istovremeno, šira literatura koja se bavi sličnom tematikom naglašava da rešenja zasnovana na prirodi i „zeleno-plavo-siva“ infrastruktura mogu biti isplative u poređenju sa velikim „sivim“ projektima i da je potenciranje ekonomskih i zdravstvenih benefita koje ekosistemska rešenja donose ključno za održavanje investicija na tom polju (Kumar et al., 2025). Treba imati u vidu da su mogućnosti i rizici su eksplicitno društveni. Ozelenjavanje može poboljšati blagostanje u gradovima, ali mora se planirati imajući u vidu ravnopravnost, odnosno uzimajući u obzir, pa i dajući prioritet nepriviligovanim naseljima i izbegavajući „zelenu džentrifikaciju“ kroz komplementarne mere stanovanja i inkluzije.

Politike održive mobilnosti imaju veliku važnost za zelenu tranziciju. Rastuća potražnja za mobilnošću unutar i između gradova povećava potrošnju energije i emisiju CO₂, što dekarbonizaciju transporta čini ključnom polugom za ispunjavanje klimatskih ciljeva (Tsavachidis & Petit, 2022). Nedavne sinteze literature o „energetskoj tranziciji u transportu“ naglašavaju da je elektrifikacija (e-mobilnost) dominantan pravac kretanja, sa očekivanim benefitima koji uključuju manje zagađenje vazduha i smanjenu zavisnost od fosilnih goriva. Preduslov za takav razvoj je da gradovi prošire infrastrukturnu mrežu za punjenje baterija i povećaju snabdevanje električnom energijom iz obnovljivih izvora (Collazos et al., 2024). Kombinovanje politika je u tom smislu važno. Pored tehnologije, gradovi i vlade se oslanjaju na poreske i druge podsticaje, podršku mrežama za punjenje i reforme mobilnosti koje promovišu održive načine kretanja, kao i efikasno upravljanje. Na urbanom nivou, slučaj iz Graca pokazuju kako se „meka mobilnost“ (hodanje, vožnja biciklom, javni prevoz) može operacionalizovati kroz integrisanu strategiju prostora, tj. preraspodelom uličnog prostora i izgradnjom biciklističke infrastrukture, promenom normi putem kampanja i obrazovanja i održavanjem političke posvećenosti kroz dugoročne planove. Pristup iz Graca ilustruje da održiva mobilnost nije samo alat za ublažavanje već i strategija za urbani život, eksplicitno usmerena na smanjenje emisije gasova staklene bašte i poboljšanje kvaliteta života (Šobot & Gričar, 2025). Sugerise se da je održiva mobilnost najefikasnija kada gradovi kombinuju modalni prelazak na „zelena“ rešenja i aktivnu mobilnost uz korišćenje energije proizvedene iz obnovljivih izvora, uz podršku koherentnog planiranja i održivog upravljanja, a ne samostalnih projekata (Collazos et al., 2024).

Planiranje i upravljanje energijom se često identifikuju kao jedan od ključnih elemenata zelene urbane tranzicije, a stručna literatura se uglavnom slaže sa argumentima da je efikasno upravljanje energijom od fundamentalne važnosti za postizanje ciljeva održivosti. Tranzicija je obično postepena i suočava se sa izazovima u upravljanju, koordinaciji i kapacitetima. Takođe, smatra se da uspešno sprovođenje ekoloških rešenja zavisi od strateških intervencija na nivou politike, kontinuiranog institucionalnog napora i stalne evaluacije (Sudarsan & Chithra, 2024). Zgrade i urbani energetski sistemi su ključni za zelenu tranziciju jer je izgrađeno okruženje jedan od najvećih potrošača energije. U EU, ono ima udeo u oko 40% ukupne potrošnje energije, tako da strategije dekarbonizacije neizbežno zavise od smanjenja potražnje za energijom u zgradama i promene načina i izvora ponude (Tomanová & Piecha, 2025). Primeri iz Hong Konga, Londona i Melburna pokazuju da gradovi teže ciljevima energetske tranzicije kroz različite kombinacije instrumenata i regulative, ali politike efikasnosti zgrada se više puta pojavljuju kao okosnica urbane dekarbonizacije. Istovremeno, literatura naglašava da sama regulacija nije dovoljna. Gradovi se takođe oslanjaju na finansiranje i podsticaje (npr. instrumente zelenog finansiranja) i na praćenje kako bi se osigurala usklađenost i pratio napredak (Wong & Lai, 2024). U kontekstu EU, renoviranje zgrada je definisano kao ključni cilj politike jer može smanjiti potražnju za energijom, a istovremeno unaprediti ciljeve cirkularne ekonomije, ali je često teže ostvariti

ga nego poboljšati novu gradnju (Tomanová & Piecha, 2025). Generalno, implicira se da ubrzanje zelene tranzicije u gradovima zavisi od rekonstrukcija kojima se dobro upravlja, sprovodivih standarda i održivog kapaciteta politike za povezivanje efikasnosti na strani zgrada sa širom dekarbonizacijom energije koja se koristi u gradovima (Wong & Lai, 2024). U postsocijalističkim kontekstima gde je individualno grejanje na fosilna goriva široko rasprostranjeno, prelazak zgrada na obnovljiva, niskotemperaturna rešenja za grejanje (npr. plitki geotermalni sistemi i sistemi toplotnih pumpi) može se smatrati ključnom polugom dekarbonizacije sa trenutnim lokalnim poboljšanjima kvaliteta vazduha, s obzirom na to da se navodi da individualno grejanje u Srbiji čini 57% emisija PM10 i 75% emisija PM2.5 i da se zamena takvih sistema obnovljivim izvorima energije ističe kao važan korak za smanjenje zagađenja vazduha (Jocic et al., 2025; Jocić et al., 2020).

DISKUSIJA I ZAKLJUČAK

Postoje značajne regionalne razlike u urbanoj zelenoj infrastrukturi kroz podelu na globalni sever i globalni jug. Tokom perioda 1990–2020 opšti trend je pad površina sa urbanim zelenilom, ali su gradovi globalnog juga u proseku beležili brži i izraženiji gubitak tih površina nego gradovi globalnog severa. Istovremeno, dostupnost zelenila stanovništvu i nejednakost u tom segmentu značajno varira i između i unutar gradova, a što je direktno vezano za implikacije u oblasti ekološke pravde i društvene (ne)jednakosti. Glavni uzrok trenda opadanja zelenih površina je urbanizacija, pri čemu su pritisci urbanizacije izraženiji u kontekstu globalnog juga, što otežava očuvanje zelenih površina bez jačih planerskih i institucionalnih kapaciteta. Neophodne su strategije ozelenjavanja koje su uklopljene u lokalne kontekste (umesto univerzalnih recepata), posebno da bi se istovremeno postigli ciljevi održivosti i pravednije raspodele koristi od zelenila (Derdouri et al., 2025).

U okviru ovako široko shvaćene zelene urbane tranzicije, ključna implikacija literature je da „zelene“ politike mogu istovremeno donositi višestruke ekološke i zdravstvene koristi, ali i aktivirati mehanizme reprodukcije nejednakosti ako se benefiti i investicije sistematski koncentrišu u delovima grada i regiona koji već imaju prednosti. Jedan od najčešćih obrazaca je prostorna koncentracija investicija (npr. centar naspram periferije), gde se ozelenjavanje, infrastrukturna modernizacija i „soft mobility“ intervencije lakše realizuju u formalno uređenim, politički vidljivijim zonama. U tim uslovima, ozelenjavanje može podstaći i procese „zelene džentrifikacije“, kroz rast atraktivnosti prostora, cena i pritiske istiskivanja ranjivih delova populacije, dok periferni i marginalizovani delovi grada ostaju izvan granica benefita. Važnu ulogu igraju i infrastrukturni preduslovi. Tamo gde nedostaju kanalizacija, pouzdana energetska mreža, javni prevoz ili osnovne usluge, stanovnici imaju manje šanse da imaju koristi od zelenih politika (npr. od e-mobilnosti ili energetskih rekonstrukcija), a ujedno su često izloženiji rizicima. Razlike u institucionalnom kapacitetu i upravljanju (planiranje, kadrovi, sposobnost apliciranja za grantove, monitoring) mogu dodatno usmeriti resurse ka delovima grada koji već imaju administrativne prednosti, dok dizajn politika (univerzalne mere i targetirane) određuje ko dobija subvencije, a ko preuzima troškove restrikcija i tranzicionih promena.

Nameće se potreba za dizajnom politika koji imaju pravednost u svom pristupu koji eksplicitno kombinuje distributivnu, proceduralnu i dimenziju prepoznavanja. Neki od ciljeva mogu biti da investicije targetiraju najugroženije zone i zone sa infrastrukturnim deficitima pre uvođenja restriktivnih mera, da se ugrade mehanizmi smislenog učešća i podrške zajednicama u tehničkim procesima odlučivanja, kao i da se prepoznaju specifične potrebe i načine života zajednica koje su često „nevidljive“ u formalnim planovima. Neophodno je formirati set indikatora koji će se pratiti u empirijskim istraživanjima, istraživanja mogu preciznije testirati kada zelena tranzicija smanjuje, a kada reprodukuje nejednakosti i pod kojim uslovima politike mogu istovremeno biti klimatski efikasne i društveno pravedne.

ZAHVALNICA

Ovaj rad je rezultat istraživanja podržanog od strane Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (Broj ugovora 451-03-34/2026-03/200091).

LITERATURA

- Collazos, J. S. G., Ardila, L. M. C., & Cardona, C. J. F. (2024). Energy transition in sustainable transport: Concepts, policies, and methodologies. *Environmental Science and Pollution Research*, 31(49), 58669–58686. <https://doi.org/10.1007/s11356-024-34862-x>
- Coolsaet, B., & Néron, P.-Y. (2020). Recognition and environmental justice. In B. Coolsaet (Ed.), *Environmental Justice* (1st edn, pp. 52–63). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429029585-6>
- Derdouri, A., Murayama, Y., Morimoto, T., Wang, R., & Haji Mirza Aghasi, N. (2025). Urban green space in transition: A cross-continental perspective from eight Global North and South cities. *Landscape and Urban Planning*, 253, 105220. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2024.105220>
- Jocic, N., Batocanin, N., Blagajac, I., & Bertermann, D. (2025). Utilization of very shallow geothermal energy in tourist, urban, and rural areas of Serbia: Potentials, benefits, and challenges. *Glasnik Srpskog Geografskog Drustva*, 105(2), 645–658. <https://doi.org/10.2298/GSGD2502645J>
- Jocić, N., Müller, J., Požar, T., & Bertermann, D. (2020). Renewable Energy Sources in a Post-Socialist Transitional Environment: The Influence of Social Geographic Factors on Potential Utilization of Very Shallow Geothermal Energy within Heating Systems in Small Serbian Town of Ub. *Applied Sciences*, 10(8), 2739. <https://doi.org/10.3390/app10082739>
- Kato-Huerta, J., & Geneletti, D. (2023). A distributive environmental justice index to support green space planning in cities. *Landscape and Urban Planning*, 229, 104592. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2022.104592>
- Kumar, P., Sahani, J., Corada Perez, K., Ahlawat, A., Andrade, M. D. F., Athanassiadou, M., Cao, S.-J., Collins, L., Dey, S., Di Sabatino, S., Halios, C. H., Harris, F., Horton, C., Inostroza, L., Jones, L., Rodding Kjeldsen, T., McCallan, B., McNabola, A., Kumar Mishra, R., ... Yao, R. (2025). Urban greening for climate resilient and sustainable cities: Grand challenges and opportunities. *Frontiers in Sustainable Cities*, 7, 1595280. <https://doi.org/10.3389/frsc.2025.1595280>
- Maricuț, A.-C., Timiș, D., Parusheva, S., Zhelyazkova, S., Grădinaru, G., & Nagy, Z. (2025). Transitioning to green cities: Analyzing European urban development models for sustainable growth. *Economics & Sociology*, 18(1), 217–235. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2025/18-1/11>
- Muscillo, A., Re, S., Gambacorta, S., Ferrara, G., Tagliafierro, N., Borello, E., Rubino, A., & Facchini, A. (2023). An open data index to assess the green transition—A study on all Italian municipalities. *Ecological Economics*, 212, 107924. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2023.107924>
- Pancewicz, A., & Kurianowicz, A. (2024). Urban Greening in the Process of Climate Change Adaptation of Large Cities. *Energies*, 17(2), 377. <https://doi.org/10.3390/en17020377>
- Rodríguez-Pose, A., & Bartalucci, F. (2024). The green transition and its potential territorial discontents. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 17(2), 339–358. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsad039>
- Skinner-Thompson, J. (2022). Procedural Environmental Justice. *Wash. L. Rev*, 97, 399.
- Šobot, A., & Gričar, S. (2025). An Example of the Transition to Sustainable Mobility in the Austrian City of Graz. *Sustainability*, 17(10), 4324. <https://doi.org/10.3390/su17104324>

Sudarsan, A., & Chithra, K. (2024). The role of energy management in transition towards green cities: A review. *Environment, Development and Sustainability*, 27(11), 26085–26107. <https://doi.org/10.1007/s10668-024-04830-z>

Tomanová, Š., & Piecha, M. (2025). Sustainable Buildings and Subsidy Policy: Challenging the Energy Transition Context. *Politická Ekonomie*, 73(6), 926–947. <https://doi.org/10.18267/j.polek.1468>

Tsavachidis, M., & Petit, Y. L. (2022). Re-shaping urban mobility – Key to Europe's green transition. *Journal of Urban Mobility*, 2, 100014. <https://doi.org/10.1016/j.urbmob.2022.100014>

Wong, P., & Lai, J. (2024). Energy Transitions in Cities: A Comparative Analysis of Policies and Strategies in Hong Kong, London, and Melbourne. *Energies*, 18(1), 37. <https://doi.org/10.3390/en18010037>